

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

1. ΓΝΩΡΙΣΤΕ ΤΗΝ UNESCO: ΣΥΝΤΟΜΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΑΥΤΗΣ

1. Γένεση

Ο Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών για την Παιδεία, την Επιστήμη και τον Πολιτισμό (Organisation des Nations Unies pour l' Education, la Science et la Culture = UNESCO), είναι ένας από τους κυριότερους Ειδικούς Οργανισμούς του Συστήματος των Ηνωμένων Εθνών με αρμοδιότητες παγκόσμιας εμβέλειας.

Ιδρύθηκε στις 4 Νοεμβρίου, 1946, ένα χρόνο μετά τη σύνταξη της Ιδρυτικής Πράξης στο Λονδίνο (Ηνωμένο Βασίλειο), το Νοέμβριο του 1945. Η UNESCO αντικατέστησε το Διεθνές Ίδρυμα Πνευματικής Συνεργασίας, που είχε ιδρυθεί στις 9 Αυγούστου 1925.

Σήμερα αποτελείται από 193 Κράτη Μέλη (Νοέμβριος 2007) σε σύγκριση με τα 20 Μέλη της εποχής της ίδρυσής της, το 1946.

2. Διοίκηση

Η Γενική Διάσκεψη της UNESCO που αποτελείται από εκπροσώπους όλων των Κρατών Μελών (Μόνιμες Διπλωματικές Εθνικές Αντιπροσωπείες παρά την UNESCO), συνέρχεται κάθε δύο χρόνια για να καθορίσει την Πολιτική, το Πρόγραμμα και τον Προϋπολογισμό του Οργανισμού. Το Εκτελεστικό Συμβούλιο που αποτελείται από 58 μέλη εκλεγμένα από τη Γενική Διεύθυνση, έχει ως κύρια αρμοδιότητα την επίβλεψη της υλοποίησης των εγκεκριμένων προγραμμάτων. Το προσωπικό της Γραμματείας, όπου εκπροσωπούνται σήμερα 160 χώρες, είναι καταναμημένο ανάμεσα στην Έδρα του Οργανισμού, στο Παρίσι (Γαλλία) και σε πενήντα τρεις (53) Μόνιμες Μονάδες (Τομεακά Γραφεία) εκτός Έδρας, σε όλες τις περιοχές του κόσμου. Στη Γραμματεία εργάζονται περίπου 2145 άτομα και στο πλαίσιο της μεταρρυθμιστικής πολιτικής της UNESCO, περισσότερο από 800 υπάλληλοι εργάζονται εκτός Έδρας στα διάφορα Τομεακά Γραφεία της UNESCO ανά τον κόσμο.

3. Σκοποί

Αποστολή του νέου Οργανισμού ήταν, με λίγα λόγια, να οικοδομήσει τους αμυντικούς μηχανισμούς της Ειρήνης έτσι ώστε ο πόλεμος να είναι περιττός. Εκτός από αντικείμενο Διεθνών Συμφωνιών, η Ειρήνη θα έπρεπε να εδραιωθεί στην καρδιά και το μυαλό των ανθρώπων, να συμπεριληφθεί στις ιδιωτικές και τις δημόσιες φιλοδοξίες τους και την καθημερινή ζωή τους. Η UNESCO, συμβάλλοντας στη διατήρηση της ειρήνης και της ασφάλειας στον κόσμο, ενισχύει την πνευματική συνεργασία μεταξύ των Εθνών, μέσω της Παιδείας/Εκπαίδευσης, της

Επιστήμης, του Πολιτισμού και της Επικοινωνίας. Η ιδέα αυτή είχε διαμορφωθεί αρχικά από τον Καντ κατά το δέκατο όγδοο αιώνα, αλλά ως το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο η έκφραση της περιοριζόταν από τη σχεδόν ολοκληρωτική κυριαρχία των εθνικών συμφερόντων. Μόνο το 1945, όταν ο κόσμος συνειδητοποίησε τις τερατώδεις συνέπειες της στάσης αυτής, διακήρυξαν πια οι νικηφόρες δημοκρατίες την αρχή μιας πνευματικής και ηθικής αλληλεγγύης που περιέκλειε ολόκληρη την ανθρωπότητα.

Απ' αυτή την άποψη, ο Καταστατικός Χάρτης (Ιδρυτική Πράξη) της UNESCO καινοτομεί. Τόνισε ότι «μια ειρήνη βασισμένη αποκλειστικά στις πολιτικές και οικονομικές διευθετήσεις των κυβερνήσεων δεν θα ήταν ειρήνη που θα εξασφάλιζε την ομόφωνη, διαρκή και ειλικρινή υποστήριξη των λαών του κόσμου». Υπήρχε ανάγκη για ένα πιο φιλόδοξο είδος ειρήνης. Τα κράτη θα έπρεπε να στραφούν στο «να καλλιεργήσουν και να αυξήσουν τα μέσα επικοινωνίας μεταξύ των λαών τους, προκειμένου να επιτευχθεί αμοιβαία κατανόηση».

Η UNESCO που ιδρύθηκε για να παρακολουθεί τις εξελίξεις στον κόσμο και να βοηθά τα Κράτη-Μέλη να λύνουν βασικά προβλήματα που πιέζουν τις κοινωνίες μας σε περιοχές της αρμοδιότητάς της, αναπτύσσει μεγάλο φάσμα δραστηριοτήτων. Έτσι ο όρος «επιστήμη» καλύπτει επίσης περιοχές που ανήκουν τόσο στις κοινωνικές επιστήμες, όσο και στις επιστήμες του ανθρώπου και μολοντί το αρκτικόλεξό της δεν αναφέρει την επικοινωνία, η UNESCO παίζει καθοριστικό ρόλο σε τομείς που ξεκινούν από την ενημέρωση και φτάνουν ως τη δημιουργία υποδομής πληροφόρησης και επικοινωνίας.

4. Λειτουργίες – Δραστηριότητες

4.1. Παιδεία/Εκπαίδευση

Η UNESCO, όπως προαναφέραμε, είναι ο ειδικευμένος Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών, στον τομέα της Παιδείας. Ήδη από της ιδρύσεώς του (1945) εργάζεται για τη βελτίωση της παιδείας παντού, ανά τον κόσμο, προσφέροντας τεχνική βοήθεια, καθορίζοντας τους κανόνες, αναπτύσσοντας καινοτόμα προγράμματα, δυναμώνοντας τις ικανότητες των εμπλεκόμενων φορέων και των δεξιότητων των ενδιαφερομένων ατόμων και τέλος, συνδέοντας μεταξύ τους, όλους τους αρμόδιους για την παιδεία. Χάρη λοιπόν των προνομιακών σχέσεών της με τα Υπουργεία Παιδείας, Έρευνας και Κατάρτισης των χωρών μελών, καθώς και με άλλους εταίρους από 193 χώρες, δικαίως κατέχει την πρώτη θέση ως επικεφαλής κάθε δράσης και προώθησης πρωτοβουλιών για την Παιδεία σε παγκόσμιο επίπεδο.

Οι τρεις στρατηγικοί στόχοι της UNESCO στον τομέα της Παιδείας, είναι:

- Βελτίωση της ποιότητας της Παιδείας.
- Ενθάρρυνση των πειραματικών εφαρμογών, των καινοτομιών και του διαλόγου.
- Ανάδειξη της θεμελιώδους συμβολής της Παιδείας/Εκπαίδευσης στην ανάπτυξη.

Η UNESCO είναι πεπεισμένη ότι η Παιδεία προσφέρει την καλύτερη απάντηση στα παγκόσμια προβλήματα, διότι όταν αναγνωρίζεται το δικαίωμα στην Παιδεία, είναι πολύ πιο εύκολο να γίνουν σεβαστά και τα άλλα δικαιώματα. Η γνώση ανοίγει το πνεύμα προς τα τεκταινόμενα ανά τον κόσμο, προς τους άλλους πολιτισμούς, γλώσσες και τρόπους ζωής και σκέψης. Η γνώση είναι για το άτομο η πηγή της αυτονομίας, του δίνει μια υπεύθυνη φωνή και αναπτύσσει τη δυναμική του μέσω της ολοκλήρωσης της προσωπικότητάς του.

Η UNESCO θεωρεί ότι η Παιδεία/Εκπαίδευση είναι όπλο αποτελεσματικό για την καταπολέμηση της φτώχειας και την οικοδόμηση αληθινών δημοκρατιών και ειρηνικών κοινωνιών. Η Παιδεία αποτελεί μια εξαιρετική διά βίου «εκπαίδευση» διότι βοηθά τις χώρες και τις κοινότητες ν' αναπτυχθούν τόσο σε οικονομικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο.

Μελέτες της UNESCO απέδειξαν ότι κάθε χρονιά φοίτησης, επιτρέπει σε άνδρες και γυναίκες ν' αυξάνουν σημαντικά το εισόδημά τους. Η ιστορία απέδειξε ότι καμιά χώρα δεν επέτυχε την ανάπτυξη της χωρίς να έχει επενδύσει στην παιδεία.

Το σύνολο των δράσεων της UNESCO στην Παιδεία δημιουργούν μια αλυσιδωτή διάδραση, το οποίο επιγραμματικά θα μπορούσαμε να το περιγράψουμε με τα εξής λόγια:

Ένα μορφωμένο περιβάλλον κάνει όλη τη διαφορά. Ένα παιδί που γεννιέται μέσα σε μια μορφωμένη οικογένεια:

- Έχει περισσότερες ευκαιρίες να επιβιώσει στη νηπιακή του ηλικία και ν' αποκτήσει τις βάσεις της μάθησης.
- Έχει περισσότερες ευκαιρίες να πάει στο σχολείο και να ενθαρρύνεται συνεχώς από τους γονείς του να συνεχίζει να φοιτά στο σχολείο.
- Να παντρεύεται πολύ αργότερα, κατόπιν ώριμης απόφασης και ν' αποκτήσει λιγότερα παιδιά και καλύτερης υγείας.
- Να αποκτά πιο εύκολα και καλύτερου επιπέδου εξειδικευμένη εργασία.
- Να συμμετέχει αποφασιστικά στη δημοκρατική ζωή.
- Να είναι πιο ευαίσθητο ως προς το σεβασμό του περιβάλλοντος.

Συμπερασματικά, η UNESCO δίνει άμεση προτεραιότητα στα εκπαιδευτικά της προγράμματα, τα οποία σε γενικές γραμμές αποτελούνται από τρία αλληλοσυνδεόμενα μέρη:

- 1) Στοιχειώδη εκπαίδευση για όλους
- 2) Εκπαίδευση του 21^{ου} αιώνα
- 3) Δραστηριότητα για την πρόοδο στην εκπαίδευση

Η έννοια της «στοιχειώδους εκπαίδευσης για όλους» ορίστηκε από την Παγκόσμια Συνδιάσκεψη για την Εκπαίδευση για Όλους που πραγματοποιήθηκε στο Τζομπιέν της Ταϊλάνδης το 1990. Το πρόγραμμα αυτό, αποσκοπεί στο να προσφέρει σε όλους πρόσβαση σε εκπαίδευση καλής ποιότητας, η οποία θα αποτελεί το θεμέλιο της «διά βίου μάθησης». Η UNESCO προσφέρει τις υπηρεσίες της σε κάθε Κράτος Μέλος να ορίσει με τα δικά του δεδομένα αυτή τη στοιχειώδη εκπαίδευση στο πλαίσιο των δικών του πολιτισμικών, κοινωνικών και οικονομικών αξιών, ενώ ταυτόχρονα να λαμβάνει υπόψη ένα κοινό πυρήνα ιδεών με οικουμενική εφαρμογή.

Τι είδους εκπαίδευση πρέπει να παρέχουμε σήμερα στα παιδιά που ζουν και θα εργαστούν στον 21^ο αιώνα;

Αυτό το μέρος του προγράμματος της UNESCO στον τομέα της Παιδείας, σχεδιάστηκε την τελευταία δεκαετία του 20^{ου} αιώνα (βλ. Επιτροπή Delors) και περιέχει τα πάντα αναφορικά με την προετοιμασία των νέων να αποβούν σωστοί πολίτες σ' ένα όλο και πιο αλληλοεξαρτώμενο και ταχέως μεταβαλλόμενο κόσμο, επιδιώκει δε να ενθαρρύνει τη συνεργασία προκειμένου να προσαρμόζεται συνεχώς το περιεχόμενο και η μεθοδολογία της Εκπαίδευσης στις ανάγκες της κοινωνίας κάθε χρονικής περιόδου.

Η δραστηριότητα για την πρόοδο στην Παιδεία/Εκπαίδευση συνεπάγεται βοήθεια προς

τα Κράτη Μέλη, τόσο με την παροχή άμεσης υποστήριξης όσο και με τη διευκόλυνση της διεθνούς και περιφερειακής συνεργασίας, προκειμένου να αναπτύξουν αποτελεσματική πολιτική και στρατηγική και να βελτιώσουν τη διαχείριση των ανθρωπίνων και οικουμενικών πόρων που διαθέτουν.

4.2. Επιστήμη και Τεχνολογία – Φυσικές Επιστήμες

Η UNESCO προωθεί τη διεθνή συνεργασία στους τομείς της βιόσφαιρας, της γεωλογίας, της ωκεανογραφίας και της υδρολογίας, ευαισθητοποιεί την κοινή γνώμη για τους κινδύνους που διατρέχει το περιβάλλον και να συμβάλλει στην καλύτερη κατανόηση των σχέσεων Επιστήμης και Πολιτισμού.

Εκείνο που ξεχωρίζει την UNESCO, ως προς τον τομέα αυτό, μέσα στο Σύστημα των Ηνωμένων Εθνών δεν είναι μόνο ο πνευματικός της χαρακτήρας, αλλά πάνω απ' όλα, η ηθική προοπτική και διάσταση της Επιστημονικής Γνώσης. Επιστήμη και συνείδηση, τεχνολογία και ηθική: είναι η ευθύνη που έχει αναλάβει η UNESCO από της ιδρύσεώς της για να μην καταλήξει σε μια «Επιστήμη χωρίς συνείδηση που θα είναι η καταστροφή της ψυχής». Η UNESCO αναπτύσσει μεγάλο αριθμό επιστημονικών δραστηριοτήτων σχετικών με το περιβάλλον στα πλαίσια των Μεγάλων Διακυβερνητικών Προγραμμάτων της. Μεταξύ των ειδικών θεμάτων που καλείται η UNESCO να μελετήσει, συμπεριλαμβάνονται η αλλαγή του κλίματος, κυρίως η υπερθέρμανση του πλανήτη, η σταδιακή εξαφάνιση της βιοποικιλότητας, οι φυσικοί κίνδυνοι καθώς και άλλα παγκόσμια αίτια, όπως η δημογραφική αύξηση, οι τροποποιήσεις χρήσης του εδάφους, οι μεταναστεύσεις και η αστυφιλία. Η UNESCO από κοινού με τον Παγκόσμιο Μετεωρολογικό Οργανισμό (OMM) και το Διεθνές Συμβούλιο για την Επιστήμη (CIUS) συντονίζει το Παγκόσμιο Πρόγραμμα Έρευνας σχετικά με το κλίμα και το Παγκόσμιο Σύστημα Παρατήρησης των Ωκεανών (GOOS), το οποίο αποτελεί τη μεγαλύτερη έρευνα τα τελευταία είκοσι χρόνια για την εξέλιξη του κλίματος και ειδικότερα το Πρόγραμμα σχετικά με την αστάθεια και τις κλιματικές προβλέψεις (CLIVAR). Η UNESCO επίσης με τα ερευνητικά της προγράμματα βοηθά στην εργασία της Ομάδας των διακυβερνητικών εμπειρογνομόνων σχετικά με την εξέλιξη του κλίματος (GIEC). Η UNESCO μέσω του Προγράμματος «Άνθρωπος και Βιόσφαιρα (MAB)» που εγκαινιάστηκε το 1971, το οποίο συνεχίζει έως σήμερα να είναι ένα από τα βασικά προγράμματά της, προωθεί τη διεθνή συνεργασία σε περιοχές έρευνας, εκπαίδευσης και διάδοσης πληροφοριών σχετικά με τη διατήρηση, την ανάπτυξη και τη διαχείριση γήινων οικοσυστημάτων και των πόρων τους. Αυτές οι δραστηριότητες πραγματοποιούνται ιδιαίτερος στους «Προστατευμένους Χώρους της Βιόσφαιρας», δηλαδή προστατευμένες περιοχές που αντιπροσωπεύουν τους βασικούς τύπους οικοσυστημάτων. Σημαντικό επίσης πρόγραμμα είναι αυτό της «Διεθνούς Γεωλογικής Αλληλεξάρτησης» (IGCP) που εφαρμόζεται σε συνεργασία με τη Διεθνή Ένωση Γεωλογικών Επιστημών και υποστηρίζεται από την πλειοψηφία των Εθνικών Επιτροπών για την UNESCO.

Η UNESCO συνεχίζει να διαρθρώνει τις δραστηριότητές της στον τομέα του «πόσιμου ύδατος» γύρω από τρεις μεγάλους άξονες. Το πρώτο είναι το Διεθνές Υδρολογικό Πρόγραμμα (PHI) του οποίου οι εργασίες επικεντρώνονται στη διαχείριση των διαδράσεων σχετικά με το νερό, συμπεριλαμβανομένου και του γεγονότος της αλλαγής σε παγκόσμιο επίπεδο του κύκλου του νερού. Η έβδομη φάση του PHI (2008–2013) θα είναι το επιστέγασμα

όλων των προηγούμενων δραστηριοτήτων και έχει σχέση με το συμβουλευτικό έργο της UNESCO προς τις κυβερνήσεις των Κρατών Μελών αναφορικά με τις καινοτόμες μεθόδους διαχείρισης των υδάτινων πόρων, καθώς και τη λειτουργία ενός δικτύου δώδεκα περιφερειακών Διεθνών Συμβουλευτικών Κέντρων.

Ο δεύτερος άξονας είναι η «εκπαίδευση για τη διαχείριση του νερού», η οποία κυρίως προσφέρεται από το Ινστιτούτο UNESCO –IHE για την Εκπαίδευση σχετικά με το νερό που συγκαταλέγεται μεταξύ των μεγαλύτερων Ινστιτούτων Ανωτάτης Εκπαίδευσης του κόσμου, στον προαναφερόμενο τομέα και εξασφαλίζει την Παιδεία/Εκπαίδευση καθώς και την ενδυνάμωση των ικανοτήτων των υπό ανάπτυξη χωρών, στη διαχείριση των υδάτινων πόρων. Ο τρίτος άξονας είναι το «Παγκόσμιο Πρόγραμμα για την αξιολόγηση των υδάτινων πόρων» (WWAP), πρωτοβουλία σε επίπεδο του Συστήματος των Ηνωμένων Εθνών και στο οποίο συμμετέχουν 24 Διεθνείς Οργανισμοί. Η UNESCO κατέχει τη θέση της Γραμματείας.

Η UNESCO συνεχίζει επίσης τις δραστηριότητές της για την προώθηση του διαλόγου μεταξύ των λαών για την επίλυση των διενέξεων ή και συρράξεων που σχετίζονται με το νερό, στο πλαίσιο ενός προγράμματος PC-CP «Πιθανές συρράξεις σε πιθανή συνεργασία: Το νερό στην υπηρεσία της ειρήνης» και συμμετέχει δραστηριώς στην «Παγκόσμια Δεκαετία της Δράσης: Το νερό πηγή ζωής» υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών που άρχισε το 2005 και συνεχίζεται.

4.3. Κοινωνικές και Ανθρωπιστικές Επιστήμες

Η UNESCO ενισχύει τη διδασκαλία και την έρευνα στους τομείς αυτούς, προάγει τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και τη Δημοκρατία, καταπολεμά κάθε μορφή διακρίσεων, ενθαρρύνει τις δραστηριότητες για την επίλυση προβλημάτων που συνδέονται με το γυναικείο ζήτημα, τη νεολαία, την αστικοποίηση και την ανάπτυξη των λιγότερο προηγμένων χωρών. Οι κοινωνικές επιστήμες αποτελούν και συνδέουν τις δυο κύριες λειτουργίες του Οργανισμού: τη διεθνή συνεργασία σε επίπεδο διανοούμενων που οδηγεί στην εξέταση των σοβαρών προβλημάτων και τη δράση για την επίλυση αυτών των προβλημάτων. Για παράδειγμα, η UNESCO διεξάγει μελέτες προκειμένου να διευκρινιστούν οι πολύπλοκες σχέσεις μεταξύ δημογραφικών μεταβολών και κοινωνικο-πολιτισμικού μετασχηματισμού σε παγκόσμια κλίμακα. Η συνεργασία της UNESCO με το Ταμείο των Ηνωμένων Εθνών για τις Δραστηριότητες σε σχέση με τον Πληθυσμό (UNFPA) κατέληξε στη διαμόρφωση ενός προγράμματος τεχνικής αρωγής για τις αναπτυσσόμενες χώρες στους τομείς της Παιδείας, του Πληθυσμού και της Επικοινωνίας. Άλλα προγράμματα ερευνών αφορούν τις μεταβολές της χωρικής κατανομής των πληθυσμών (π.χ. αστυφιλία), τους τρόπους με τους οποίους αντιδρούν οι κοινωνίες σε παγκόσμιες κλιματολογικές και οικολογικές μεταβολές και τις αλλαγές που έχουν επιπτώσεις στις γυναίκες και τις οικογένειες (MOST). Άλλες Δράσεις του Τομέα των Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών της UNESCO αφορούν προβλήματα των νέων που είναι τα πρώτα θύματα της ανεργίας, των οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων και της διεύρυνσης του χάσματος μεταξύ αναπτυσσόμενων και βιομηχανικών χωρών. Επίσης δραστηριότητες που αφορούν άμεσα τις εκπαιδευτικές και πολιτισμικές διαστάσεις της σωματικής αγωγής και του αθλητισμού, το ρόλο της βελτίωσης και διατήρησης της υγείας, η καταπολέμηση της περιθωριοποίησης και της ένταξης των νέων στην κοινωνία, η εκπαίδευση για την πρόληψη του AIDS, είναι μεταξύ των

προτεραιοτήτων αυτού του Τομέα της UNESCO. Τους πρωταρχικούς στόχους του Τομέα των Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών της UNESCO στο παρόν και στο άμεσο μέλλον (2008–2013) μπορούμε να τους συνοψίσουμε ως εξής:

- Κύρια προτεραιότητα: Ηθική των Επιστημών και των Τεχνολογιών και ειδικότερα η Βιοηθική
- Άλλες προτεραιότητες:
 - Η προαγωγή των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και ο αγώνας ενάντια όλων των μορφών διάκρισης, του ρατσισμού, της ξενοφοβίας και της μη ανεκτικότητας
 - Η προοπτική, η φιλοσοφία, οι ανθρωπιστικές επιστήμες, η δημοκρατία και η ισχυροποίηση της ανθρώπινης ασφάλειας
 - Η διαχείριση των κοινωνικών μεταβολών
 - Η ισχυροποίηση των δεσμών μεταξύ της έρευνας και των πολιτικών στον τομέα των κοινωνικών αλλαγών, ώστε να συμβάλλουν στην ευημερία των ανθρώπων και στην αύξηση της ισότητας
 - Η ανάπτυξη στρατηγικών υπέρ της ανάδειξης της Φιλοσοφίας –της διδασκαλίας της Φιλοσοφίας στα Κράτη–Μέλη της UNESCO

Τέλος η δράση του Οργανισμού υπέρ των Λιγότερο Ανπτυγμένων Χωρών (LDC), το οποίο ξεκίνησε στη δεκαετία του 1990, ενισχύθηκε με τη δημιουργία μιας Ομάδας LDC στον Τομέα των Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών.

4.4. Πολιτισμός

Η UNESCO αξιοποιεί την πνευματική διάσταση της ανάπτυξης, διαφυλάσσει την παγκόσμια πολιτισμική και φυσική κληρονομιά, προστατεύει την πολιτισμική ταυτότητα και τις παραδόσεις, ενθαρρύνει τη δημιουργία και τη δημιουργικότητα, προωθεί το βιβλίο, την ανάγνωση καθώς και τις πλαστικές και εικαστικές τέχνες και το θέαμα και τέλος προστατεύει τα πνευματικά δικαιώματα.

Τα προγράμματα του Τομέα του Πολιτισμού της UNESCO έχουν κερδίσει τη δημόσια αναγνώριση και συμπάθεια, ιδίως μετά την επιτυχία των εξορμήσεων που χρηματοδότησε η UNESCO, διεσώθηκαν οι ναοί του Αμπού Σιμπέλ και των Φιλών στην Άνω Αίγυπτο (σώθηκαν 22 ναοί) και στο Μπορομποντούρ της Ινδονησίας, όπου ένας βουδιστικός ναός χιλίων ετών ξαναχτίστηκε από την αρχή.

Οι Δράσεις της UNESCO για την προστασία της παγκόσμιας φυσικής και πολιτισμικής κληρονομιάς, τονίζουν το διεπιστημονικό χαρακτήρα αυτής της προσέγγισης. Σημαντικός σταθμός στον τομέα του πολιτισμού η Σύμβαση για την Προστασία της Παγκόσμιας Πολιτισμική και Φυσικής Κληρονομιάς (1972) που αποσκοπεί στην προστασία σημαντικών χώρων και μνημείων όπως το Μεγάλο Τείχος της Κίνας, τον Εθνικό Δρυμό του Κιλμάντζαρο, τον ιστορικό χώρο του Μάτσου Πίτσου κ.λπ.

Στα πλαίσια της Παγκόσμιας Δεκαετίας Πολιτισμικής Ανάπτυξης (1988–1997), η UNESCO είχε θέσει στόχο να δώσει μεγαλύτερη έμφαση στην αναγνώριση των πολιτισμικών και οικολογικών διαστάσεων της ανάπτυξης στα αναπτυξιακά της προγράμματα και σχέδια. Στα πλαίσια αυτής της Δεκαετίας η UNESCO εγκαινίασε τη «Συνολική μελέτη των Δρόμων του Μεταξίου: Δρόμων Διαλόγου». Αυτό το μεγάλο πρόγραμμα εμπεριείχε τη μελέτη των χειρ-

σαίων και θαλασσιών δρόμων που συνέδεαν την Ανατολή με τη Δύση και από τους οποίους διοχετεύονταν τρόφιμα ή αγαθά. Αυτοί οι δρόμοι ευνόησαν τις πολιτισμικές, επιστημονικές και τεχνολογικές ανταλλαγές και λειτούργησαν ως γέφυρες μεταξύ των πολιτισμών.

Άλλα διαπολιτισμικά προγράμματα που πραγματοποιήθηκαν σε σχέση με τη Δεκαετία, όπως τα «Εορτασμός των πεντακοσίων χρόνων από τη συνάντηση των δύο κόσμων», «Ο Κόσμος του Μπαρόκ» και «Ο Κόσμος των Μάγια», αποσκοπούσαν όλα στο να τονίσουν την τόσο γόνιμη αλληλεπίδραση που μπορεί να υπάρξει ανάμεσα στους πολιτισμούς.

Η «Πολιτισμική ποικιλομορφία» που αναγνωρίστηκε από την Παγκόσμια κοινότητα ως «Κοινή Κληρονομιά της Ανθρωπότητας» (Οικουμενική Διακήρυξη της UNESCO αναφορικά με την Πολιτισμική Ποικιλομορφία, 2001 Άρθρο 1^ο) αποτελεί την αιχμή του δόρατος για σημαντικότερες δράσεις της UNESCO. Αργότερα με τη «Σύμβαση αναφορικά με την προστασία και την προαγωγή της πολιτισμικής ποικιλομορφίας και των πολιτισμικών εκφράσεων» (2005), η Γενική Διάσκεψη της UNESCO του 2005, αναγνώρισε τη σημασία του σεβασμού και της κατανόησης της πολιτισμικής ποικιλομορφίας ανά τον κόσμο, με το σκεπτικό ότι συμβάλλει στον εμπλουτισμό της ανθρωπότητας. Η προώθηση της πολιτισμικής ποικιλομορφίας, καθώς και των συναφών θεμάτων καθώς και ο διάλογος, αποτελούν ένα από τα πιο πιεστικά σύγχρονα διακυβεύματα και είναι φυσικό να βρίσκονται στο επίκεντρο του Οργανισμού.

Η UNESCO έπαιξε ενεργό ρόλο στην αναβίωση της Αρχαίας Βιβλιοθήκης της Αλεξάνδρειας στην Αίγυπτο. Κέντρο μάθησης κατά την Αρχαιότητα, η Βιβλιοθήκη-Μουσείο της Αλεξάνδρειας που ιδρύθηκε γύρω στα 295 π.Χ. από τον Πτολεμαίο Α', καταστράφηκε ολοσχερώς από τον Ιούλιο Καίσαρα. Η νέα βιβλιοθήκη, που σχεδιάστηκε από ομάδα Νορβηγών αρχιτεκτόνων, έχει σχήμα γιγαντιαίου κεκλιμένου δίσκου, που συμβολίζει την ανατολή του ηλίου πάνω από τη Μεσόγειο.

Ο Οργανισμός υποστηρίζει επίσης τη διάσωση της προφορικής παράδοσης και τη διεθνή προστασία των πνευματικών δικαιωμάτων. Η Διεθνής Σύμβαση περί Πνευματικών Δικαιωμάτων (1952) και το σήμα @ χρησιμεύουν για την προστασία των βιβλίων σε όλο τον κόσμο. Σήμερα η UNESCO (βλ. 34^η Γενική Διάσκεψη αυτής, 2007) επικεντρώνει τις δραστηριότητές της

- 1) στην προώθηση της Πολιτισμικής Ποικιλομορφίας, του Διαπολιτισμικού Διαλόγου και του Πολιτισμού Ειρήνης,
- 2) στην ενδυνάμωση της συμβολής του Πολιτισμού στη διαρκή ανάπτυξη, και
- 3) στην ανάδειξη της σημασίας των ανταλλαγών και του διαλόγου μεταξύ των πολιτισμών υπέρ της κοινωνικής συνοχής και της συμφιλίωσης με απώτερο σκοπό την εγκαθίδρυση ενός Πολιτισμού Ειρήνης, και
- 4) στη σύλληψη νέων μηχανισμών συνεργασίας, κυρίως μεταξύ των δημοσίων φορέων και των ιδιωτικών, βασισμένων στις αρχές της πολιτισμικής ποικιλομορφίας υπέρ της διαρκούς ανάπτυξης όλων των πολιτισμικών κοινοτήτων.

4.5. Επικοινωνία, Πληροφόρηση και Πληροφορική

Η UNESCO διευκολύνει την ελεύθερη κυκλοφορία των ιδεών με το λόγο και την εικόνα, συμβάλλει στην ενίσχυση της ικανότητας επικοινωνίας των αναπτυσσομένων χωρών, ώστε ν' ακούγεται η φωνή τους διεθνώς και στην εφαρμογή νέων τεχνολογιών σ' αυτό τον τομέα, εν-

θαρρύνει τον εκσυγχρονισμό των βιβλιοθηκών, των αρχείων και των υπηρεσιών ενημέρωσης και τεκμηρίωσης και εξασφαλίζει την επιμόρφωση ειδικών. Εξάλλου η προαγωγή της ελεύθερης διακίνησης των ιδεών «με το λόγο και την εικόνα», είναι από τους πρωταρχικούς αντικειμενικούς στόχους της UNESCO, όπως ορίστηκαν στην Ιδρυτική Πράξη αυτής. Ο Οργανισμός εργάζεται υπέρ της ελευθερίας του Τύπου, της πολυφωνίας, της ανεξαρτησίας και της ποιικιλίας τόσο στα δημόσια όσο και στα ιδιωτικά μέσα μαζικής ενημέρωσης.

Το «Διεθνές Πρόγραμμα για την Ανάπτυξη της Επικοινωνίας» (IPDC) που άρχισε να εφαρμόζεται από το 1980, έχει δημιουργήσει αρκετά εθνικά και περιφερειακά πρακτορεία ειδήσεων υπό την αιγίδα προγραμμάτων, όπως τα ALASEI (Λατινική Αμερική), CANA (Καριβική), WANAD (Δυτική Αφρική) και SEANAD (Νότια και Ανατολική Αφρική).

Ακόμα, το «Πρόγραμμα Γενικής Πληροφόρησης» (PGI) είναι το κομβικό σημείο των δραστηριοτήτων του Οργανισμού που αποσκοπούν στο να δημιουργήσουν και να υποστηρίξουν την πληροφόρηση, την τεκμηρίωση, τις υπηρεσίες βιβλιοθηκών και αρχείων στα Κράτη-Μέλη.

Η UNESCO φιλοδοξεί και εργάζεται εντατικά στην εγκαθίδρυση της «κοινωνίας της γνώσης» παντού ανά τον κόσμο (βλ. Παγκόσμια Έκθεση της UNESCO, 2005, με τίτλο «Προς τις κοινωνίες της γνώσης») διότι θεωρεί ότι η ενθάρρυνση της ελεύθερης κυκλοφορίας των ιδεών και η οικουμενική πρόσβαση στην πληροφόρηση αποτελεί το ενδεδειγμένο μέσο για την εκπλήρωση της βασικής προτεραιότητας για το 2008–2013, δηλαδή την «Αυτονόμηση των λαών, την αποδοχή της ελευθερίας της έκφρασης και την προώθηση της χρήσης των Τεχνολογιών της Πληροφόρησης και Επικοινωνίας (ΤΙC) για παιδευτικούς, εκπαιδευτικούς, επισημονικούς και πολιτισμικούς σκοπούς».

Οι εκδόσεις της UNESCO είναι σημαντικά βοηθήματα για την εκπλήρωση της αποστολής της. Πληροφορούν το κοινό για τις δραστηριότητές της και το έργο της. Στις εκδόσεις αυτές περιλαμβάνονται περιοδικά, τεκμήρια, ειδικευμένα περιοδικά και επιθεωρήσεις που απευθύνονται στο ευρύ κοινό. Ενδεικτικά αναφέρουμε το περιοδικό «Courrier de l'UNESCO» που εκδίδεται σε 36 γλώσσες και στη γλώσσα Μπράιγ και ασχολείται με θέματα οικουμενικού ενδιαφέροντος που τα εξετάζουν από πολλές πολιτισμικές πλευρές συγγραφείς από διάφορες χώρες και πληροφορεί το κοινό για την πρόοδο των ερευνών και των δραστηριοτήτων της UNESCO.

Το «UNESCO Sources» που εκδίδεται στη γαλλική, την αγγλική, την πορτογαλική και την ισπανική γλώσσα, παρέχει μηνιαία ενημέρωση για πολλαπλές δράσεις της UNESCO. Υπάρχουν επίσης ειδικευμένα περιοδικά, όπως τα «Prospects» τετραμηνιαίο περιοδικό για την εκπαίδευση και το «Social Science Journal».

5. Η αποστολή της UNESCO και το μέλλον αυτής

Τα καθήκοντα που έχουν ανατεθεί στην UNESCO μέσα στα πλαίσια των Ηνωμένων Εθνών και η θέση που αυτή κατέχει στην παγκόσμια συνεργασία την έχουν καταστήσει «Θεσμό-Κλειδί» για το Μέλλον. Η αποστολή της που καθορίστηκε πριν από εξήντα και πλέον έτη, δεν έχει χάσει τίποτα από τον αρχικό της χαρακτήρα.

Αν και η UNESCO δεν είναι ούτε χρηματοδοτικός Οργανισμός, ούτε ερευνητικό Ίδρυμα, βασικό της έργο ήταν πάντοτε η ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού σε συνεργασία με

τα Κράτη-Μέλη, με τους Εταίρους της και τους διάφορους συνεργάτες της στην παγκόσμια σκηνή.

Η πνευματική συνεργασία την οποία προωθεί, αποτελεί ταυτόχρονα στοιχείο προσέγγισης και αμοιβαίας κατανόησης των λαών και των ατόμων, καθώς και το πιο απαραίτητο εργαλείο δράσης για την οικοδόμηση της ειρήνης στο μυαλό των ανθρώπων. Η UNESCO, πιστεύει βαθύτατα, ότι μέχρι τώρα, η ειρήνη επικράτησε μόνο εκεί όπου οι κοινωνίες κατόρθωσαν να εξασφαλίσουν τη συνοχή τους και την πρόδοό τους χάρη στο σεβασμό των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, αποκτώντας δημοκρατικές δομές και μετατρέποντας την ανάπτυξη σε επιχείρηση κοινή για όλους, φροντίζοντας δηλαδή οι καρποί της να κατανέμονται δικαίως. Η UNESCO συνεχίζει να κινητοποιεί όλες τις πνευματικές δυνάμεις προς αυτή την κατεύθυνση. Επικεντρώνει τις προσπάθειές της στην ανάπτυξη των ανθρωπίνων πόρων, με στόχο να επιστρέψει η ανθρωπότητα – πραγματικότητα ή ουτοπία; ποιός γνωρίζει; – έπειτα από πολλές δεκαετίες στρατηγικής χαραγμένης στη βάση ενός στενού οικονομικίστικου πνεύματος, στην ίδια την καρδιά της ανάπτυξης, δηλαδή στον άνθρωπο. Η UNESCO του μέλλοντος εργάζεται ώστε όλοι οι λαοί να μάθουν να επενδύουν σ' αυτό το άυλο κεφάλαιο, τη δημιουργικότητα του ανθρώπου, στην απόκτηση, τη μεταφορά και τη διάδοση των γνώσεων που αποτελούν το κλειδί κάθε διαδικασίας χειραφέτησης, ατομικής ή συλλογικής.

Στην εποχή της παγκοσμιοποίησης, η UNESCO εκ της θέσεώς της υφαίνει συνεχώς «τον πολιτισμό συμβίωσης» βασισμένο στις αρχές της ελευθερίας, της δικαιοσύνης και της δημοκρατίας, της ανεκτικότητας, της αλληλεγγύης και το σεβασμό όλων των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων· πολιτισμό που απορρίπτει τη λογική της βίας και επιζητεί λύσεις των προβλημάτων με το διάλογο και τη διαπραγμάτευση· πολιτισμό που περιλαμβάνει, που ανιχνεύει τα αίτια των συγκρούσεων στις ίδιες τους τις ρίζες, ώστε στο μέτρο του εφικτού, να αποτρέπει την έκρηξή τους.

Σήμερα, δυστυχώς, πολλές κοινωνίες απειλούνται από κάποιους εχθρούς χωρίς πρόσωπο, από έναν υπόγειο «πόλεμο», όπως η ανεργία, η φτώχεια και ο αποκλεισμός που επιδεινώνονται καθημερινώς, παρά τα επείγοντα μέτρα που εφαρμόζονται μερικές φορές. Ακόμα και σε μέρη όπου η ανεκτικότητα ήταν κανόνας – στη Νότια-Ανατολική Ευρώπη, Βαλκάνια – σήμερα εμφανίζονται και επιβεβαιώνονται τάσεις ξενοφοβίας, ενώ ομιλίες εθνικιστικού περιεχομένου που τις θεωρούσαμε ξεπερασμένες οριστικώς και αμετάκλητες, πολλαπλασιάζονται, επαναλαμβάνονται και καμιά φορά διευρύνονται από κάποια πνευματική ελίτ, η οποία είναι ανίκανη να δει πέρα από τον ορίζοντα των εθνικών συνόρων.

Η UNESCO προσπαθεί να δημιουργήσει μια πραγματική ασπίδα, ένα αντίδοτο απέναντι σ' αυτές τις νέες πραγματικές απειλές που αντιμετωπίζει η διεθνής ασφάλεια, δηλαδή τον αποκλεισμό, την παρακμή της υπαίθρου, την αθλιότητα των πόλεων, τη μαζική μετανάστευση, την καταστροφή του περιβάλλοντος, τις νέες πανδημίες, των ναρκωτικών και των εθνοτικών και θρησκευτικών συρράξεων.

Συνεχίζοντας η UNESCO να λειτουργεί ως ένα εργαστήριο ιδεών και οικουμενικών αρχών, καθώς και ως καταλύτης για την παγκόσμια συνεργασία, δικαίως την αποκαλούν «Ηθική της Ανθρωπότητας», διότι έχοντας στηριχτεί όλες τις δράσεις της στο όραμα ενός καλύτερου κόσμου, τις κατευθύνει, στον 21^ο αιώνα, προς τη δημιουργία ενός αυθεντικού πολιτισμού στην υπηρεσία της ειρήνης.